

ARBEJDSMILJØ PÅ BYGGEPLADSEN

Arbejdsmiljølovens krav til den enkelte virksomhed omfatter ikke kun forholdene på hjemmevirksomheden. Arbejdstilsynet skal også kontrollere arbejdsmiljøet og samarbejdet på byggepladserne. Hvad det omfatter, kan du læse her.

PSS - PLAN FOR SIKKERHED OG SUNDHED

Plan for sikkerhed og sundhed, PSS, er en beskrivelse af, hvordan byggepladsen skal etableres og indrettes, og hvordan arbejdet på pladsen skal foregå. Planens formål er at sikre alle et godt arbejdsmiljø – men den er samtidig et godt styringsredskab for byggeledelsen.

Bygherren skal udarbejde en skriftlig PSS, hvis der på byggepladsen er mere end én arbejdsgiver, og hvis der samtidig arbejder flere end 10 personer.

Det er en god ide også at lave en PSS i de tilfælde, hvor pladsen alene på grund af sin størrelse skal anmeldes til Arbejdstilsynet. Store dele af PSS'ens oplysninger skal alligevel indgå i udbudsmaterialet.

Planens indhold

Der findes detaljerede regler for, hvordan en PSS skal udarbejdes, og hvad den skal indeholde. En PSS skal bl.a. bestå af en organisationsplan, byggepladstegning, en beskrivelse af hvor på pladsen der vil blive udført arbejde af flere arbejdsgivere, samt en beskrivelse af de sikkerhedsforanstaltninger, der skal etableres. Planen skal også gøre rede for, hvem der kontrollerer, at planen bliver overholdt og ajourført undervejs i byggeperioden.

Særlige regler for andre byggepladser

- ▶ **Mindre byggepladser:** På byggepladser med flere arbejdsgivere, men med maksimalt 10 beskæftigede, er der ikke krav om en skriftlig PSS. I stedet skal de enkelte arbejdsgivere indbyrdes aftale, hvordan arbejdet på byggepladsen kan foregå sikkert og forsvarligt.

- ▶ **Farligt arbejde:** Hvis der udføres farligt arbejde på en byggeplads, skal arbejdsgiveren lave en skriftlig vurdering af arbejdsmiljøet – uanset arbejdspladsens størrelse. Farligt arbejde er fx gravearbejde i mere end 5 meters dybde, arbejde med forurenede jord og sprængningsarbejde.
- ▶ **Kun én arbejdsgiver:** På store byggepladser med kun én arbejdsgiver er der ikke krav om en skriftlig PSS. Uanset om der skal udarbejdes en PSS, så skal bygherren altid anmelde byggepladsen til Arbejdstilsynet inden arbejdet påbegyndes, hvis:
  1. Arbejdets forventede varighed overstiger 30 arbejdsdage, og mindst 20 ansatte er beskæftiget samtidig, eller
  2. Den formodede arbejdsmængde overstiger 500 mand-dage.

Opstartsfasen

Ved større opgaver er det en god idé at holde opstartsmøder med entreprenører og håndværkere, der skal indgå i byggeprocessen. På opstartsmøderne gennemgås projektmaterialet, PSS og andre relevante oplysninger som fx:

- ▶ adgangs- og transportveje
- ▶ materialeoplagring
- ▶ velfærdsfaciliteter
- ▶ håndtering af eventuelle særlige risici

ANSVAR OG OPGAVER

Bygherre

Bygherrens ansvar kan ikke overdrages til andre. Det praktiske arbejde med at udføre bygherrens forpligtelser kan – helt eller delvist – udføres i bygherrens egen organisation eller af bygherrens udpegede rådgivere, firmaer eller personer.

Selv om bygherren vælger at engagere andre til at udføre dette arbejde, er det dog fortsat bygherrens ansvar, at afgrænsning og koordinering i fællesområder, skriftlig planlægning og anmeldelse af byggepladsen sker efter bekendtgørelsens regler.

Afgrænsning i fællesområder

Inden arbejdet går i gang, skal bygherren indgå aftaler med de enkelte arbejdsgivere om, hvem der etablerer, vedligeholder og fjerner sikkerhedsforanstaltninger i fællesområderne.

Afgrænsningen af sikkerhedsforanstaltningerne bør ske allerede i udbudsmaterialet, så udgifterne til de fælles sikkerhedsforanstaltninger kan indregnes i tilbuddene.

Bygherrens aftaler om afgrænsning bør indeholde præcise angivelser af opgavens omfang, og i hvilket tidsrum forpligtelsen for sikkerhedsforanstaltningerne påhviler de enkelte arbejdsgivere. Aftalerne bør også beskrive, hvordan sikkerhedskravene kan gives videre til en underentreprenør.

Hvis der under udførelsen opstår situationer, der ikke kunne være forudset, bør ændringer i afgrænsningen aftales på sikkerhedsmøder.

Koordinering i fællesområder

Bygherren skal udpege en koordinator til varetagelse af koordineringen af sikkerhedsarbejdet under udførelsen. Koordinering af de enkelte arbejdsgiveres sikkerhedsforanstaltninger skal ske ved afholdelse af sikkerhedsmøder og gennem personlig kontakt på byggepladsen.

Medvirken til forsvarlige arbejdsforhold

Bygherren skal i øvrigt medvirke til, at arbejdsgiveren kan udføre bygge- og anlægsarbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Den projekterende/rådgiveren

Den projekterende skal ved samtlige bygge- og anlægsprojekter sørge for:

- ▶ At projektet kan gennemføres og senere vedligeholdes, samtidig med at gældende sikkerheds- og sundhedsbestemmelser på projekteringstidspunktet kan overholdes.
- ▶ At der kan anvendes de mindst farlige stoffer og materialer både under opførelse og senere vedligeholdelse.
- ▶ At projektet (udbudsmaterialet) indeholder de nødvendige oplysninger, der gør det muligt at anvende egnede tekniske hjælpemidler til manuel håndtering af byrder.
- ▶ At bygherren oplyses om sine forpligtelser efter arbejdsmiljøloven i relation til projektets forventede karakter og omfang.

Den projekterende skal desuden beskrive:

- ▶ Hvordan de enkelte arbejder eller arbejdsfaser tilrettelægges mest hensigtsmæssigt i forhold til hinanden, så arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt
- ▶ Særlige risici i såvel selve projektet som i de fysiske omgivelser.
- ▶ Særlige risici, som følge af eksisterende forhold på arealet/i bygningen - såsom installationer i jorden, nedgravede højspændings- og gasledninger, giftdepoter, forurenede jord, asbest i eksisterende bygninger o. lign.
Hvis der er særlige risici skal projektet beskrive, hvilke særlige forholdsregler - fx særlige tekniske hjælpemidler, personlige værnemidler, velfærdsforanstaltninger o. lign. som den projekterende forudsætter anvendt.
- ▶ Den projekterende skal endelig beskrive forhold af betydning for det fremtidige arbejdsmiljø i forbindelse med vedligeholdelse og reparation af bygningen eller anlægget.

Leverandøren

Leverandøren eller importøren af byggematerialer skal altid udarbejde en leverandørbrugsanvisning, som beskriver:

- ▶ Byggematerialets vægt og anhugningssted i forbindelse med løft fra transportmiddel til leverancestedet
- ▶ Særlige beslag, særligt værktøj, særlige fastgørelsesmetoder og særlige transportmetoder hvor dette er påkrævet.

Ligeledes skal leverandører eller importører udarbejde og levere en dansk leverandørbrugsanvisning sammen med maskiner, tekniske hjælpemidler samt kemiske stoffer.

INDRETNING AF BYGGEPLADSEN

Byggepladsen skal være ordentligt planlagt og indrettet, så arbejdet kan foregå sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Det indebærer bl.a., at der skal være god plads, gode adgangsforhold samt orden og ryddelighed på pladsen.

Plan for indretning og adgangsveje

Ved indkørslen til pladsen skal der være en oversigtsplan, der viser bl.a. adgangsveje, oplagspladser, skurby samt områder med hjælpåbud, ensrettet kørsel mv. Der skal være sikre adgangsveje og flugtveje, og der skal være orden og ryddelighed på pladsen. Materialer skal være oplagret på en god og forsvarlig måde, og affald skal fjernes med det samme.

Skure, omklædning og toiletter

De ansatte på byggepladsen skal altid have adgang til toilet, passende spiseplads og håndvask. Hvis de ansatte arbejder mere end 3 dage på pladsen, skal der opstilles skure eller let-vogne. Kravene til skure og velfærdsforanstaltninger afhænger bl.a. af, hvor meget arbejdet svarer og af byggeperiodens længde.

Vinterforanstaltninger

I vinterhalvåret er der særlige krav til byggepladsens indretning. Der skal være snerydningsmateriel på pladsen, og de ansatte skal beskyttes mod dårligt vejr, fx med inddækninger eller læskærme på råhuse og stilladser. Længere tids arbejde ved fx bukkebord eller gevindskæremaskine bør foregå i et skur eller telt.

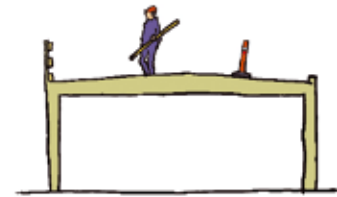
Arbejde i højden

En lang række arbejdsopgaver og funktioner på byggepladsen stiller særlige krav til forebyggelsen af faldulykker. I 'Håndbog for sikkerhedsgruppen – bygge og anlæg' har BAR Bygge & Anlæg beskrevet de forholdsregler, der bør tages højde for ved arbejde i højden.

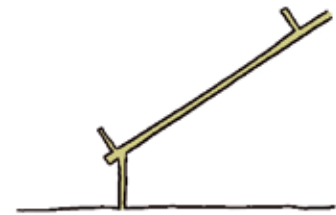
Arbejde på tage

Ved arbejde på flade tage med en hældning på under 15 grader, og hvor tagkanten er mere end 3,5 meter over terræn, skal der normalt opsættes rækværker langs tagkanten. Ved arbejde på skrå tage skal der være en afskærmning, som med sikkerhed kan standse en person, som skrider ned ad taget.

Rækværker og afdækning

Hvis arbejdsdæk, stilladsgulve, gangbroer o.l. er mere end 2 meter over terræn, skal der opsættes et rækværk eller anden afspærring. Hvis underlaget er særlig farligt, skal der opsættes rækværk også ved højder under 2 meter. Åbne facader og huller i dæk skal altid afdækkes.

FARLIGT ARBEJDE

Krybekældre, loftsrum og brønde

Arbejde i krybekældre, loftsrum, skunkrum o.l. sker ofte i dårlige arbejdsstillinger, ligesom man kan blive udsat for støv, dårlig luft og risiko for klaustrofobi. Derfor må man ikke arbejde for længe ad gangen, og der skal være adgang til ventilation eller ånde-drætsværn. Ved arbejde i brønde skal der altid være vagtmand, og man skal bruge hjelm og livline. Kun personer med en særlig instruktion må arbejde i kloakrør.

Ild ved el og svejsning

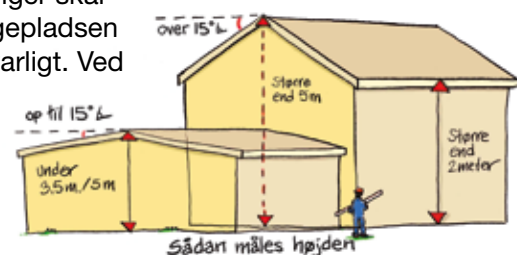
'Varmt arbejde' som svejsning, lodning, tørring o.l. giver risiko for brand, hvis man bruger værktøjet forkert, eller hvis man ikke afskærmer brandbart materiale. Inden 'varmt arbejde' går i gang, skal man udfylde en aftaleblanket, som fås på www.brandteknisk-institut.dk.

Svejsning og skæring

Svejse-, lodde- og skærerøg indeholder skadelige gasser og tungmetaller, som skal fjernes med udsugningsanlæg. Brug altid svejsehjelm, håndskærm eller svejsebriller med det rigtige filterglas. Beskyt ilt- og gasflasker mod stød, slag og varme.

El og belysning

El-installationen på byggepladsen skal opfylde alle kravene i Stærkstrømsbekendtgørelsen. Kabler og forlængerledninger skal beskyttes mod fx at blive kørt over. Belysningen på byggepladsen skal være så god, at arbejdet kan foregå sikkert og forsvarligt. Ved gravearbejde skal man sikre sig mod at beskadige nedgravede kabler. Ved arbejde i nærheden af luftledninger skal sikkerhedsafstanden overholdes.

Gravearbejde

Gravearbejde bør altid ledes og overvåges af en erfaren person. Arbejdet bør planlægges grundigt, så I på forhånd ved, om der fx er ledninger og rør under overfladen, om der skal bruges afstivning eller gravekasse, og hvordan adgangsvejene skal udformes.

Gasledninger og vand

Alle, der arbejder med gasledninger, skal være grundigt instruerede om sikkerhedsregler og om førstehjælp ved gasulykker. Gas-koncentrationen i luften skal løbende måles. Anlægsarbejde på havne, diger og ved vandløb kræver særlige sikkerhedsforanstaltninger. Ved arbejde til søs skal man tage højde for dårligt vejr, og alle skal bære redningsvest.

Vejarbejde

Arbejdsområdet skal helt adskilles fra trafikken, hvis det er muligt. Sørg for tydelig afmærkning i overensstemmelse med afmærkningsplanen. Brug altid synligt arbejdstøj og sikkerhedsfodtøj.

Personlige værnemidler

Brug de rigtige værnemidler. Vær altid omhyggelig med at bruge de rigtige sikkerhedsforanstaltninger og værnemidler. Det gælder især ved farlige eller risikable arbejdsprocesser.

Hvis en opgave kræver meget omfattende brug af værnemidler, bør I overveje, om hele opgaven kan gennemføres på en anden og mindre belastende måde.

Personlige værnemidler som høreværn, maske osv. er nødløsninger. Arbejdet skal så vidt muligt tilrettelægges, så det ikke er nødvendigt at bruge værnemidler. Fx skal man kun bruge faldsikring (sikkerhedsbælte med line), hvis man ikke kan opstille et stillads. For de enkelte typer af værnemidler findes der regler for, hvordan de skal være udformet, hvordan og hvor længe de må bruges osv. Det er arbejdsgiverens pligt at sikre, at det nødvendige sikkerhedsudstyr er til stede. Alle værnemidler skal være CE-mærkede.

Sikre arbejdsrutiner

- ▶ Sørg for, at arbejdet på byggepladsen er omhyggeligt planlagt og tilrettelagt, samt at alle har fået en grundig instruktion. Det mindsker risikoen for ulykker og arbejdsskader.
- ▶ Der skal være brugsanvisninger på alle maskiner, værktøjer og tekniske hjælpemidler – og anvisningerne skal følges.
- ▶ Ryd op og hold orden på byggepladsen, så man kan komme til med maskiner og udstyr, og så ingen snubler over materialer eller affald.

SIKKERHEDSORGANISATIONEN

Det er en hovedregel, at virksomheder med 10 ansatte eller derover skal oprette en sikkerhedsorganisation, der som minimum består af en sikkerhedsgruppe. Ved bygge- og anlægsarbejde tæller alle undtagen følgende grupper med i antallet af beskæftigede:

- ▶ Virksomhedsledere og arbejdsledere
- ▶ Midlertidigt beskæftigede, som kun er ansat til at udføre et bestemt stykke arbejde på en arbejdsplads uden for virksomhedens forretningssted.

Krav om sikkerhedsudvalg

Virksomheder, der beskæftiger 20 ansatte eller derover, skal oprette et sikkerhedsudvalg, som skal planlægge og koordinere sikkerheds- og sundhedsarbejdet.

Sikkerhedsgruppe på bygge- og anlægspladser

Hvis der er ansat fem eller flere på samme arbejdssted uden for hjemmeverksamheden, skal der oprettes en sikkerhedsgruppe på arbejdsstedet. Det gælder dog kun, hvis arbejdet foregår i mindst 14 dage.

Sikkerhedsudvalg på bygge- og anlægspladser

Hvis der er ansat 20 eller flere på samme arbejdssted uden for hjemmeverksamheden, skal der oprettes et sikkerhedsudvalg på arbejdsstedet. Det gælder dog kun, hvis arbejdet foregår i mindst 14 dage.

Sikkerhedsmøder

Ved bygge- og anlægsarbejder, hvor to eller flere arbejdsgivere samtidig beskæftiger mere end 10 personer, skal bygherren koordinere sikkerhedsarbejdet mellem de enkelte arbejdsgivere. Det sker på byggemøder, hvor bygherren/koordinator, arbejdsgiverne og arbejdsstedets sikkerhedsgrupper deltager. Ordinære sikkerhedsmøder skal holdes mindst hver 14. dag.

Sikkerhedsråd

På store bygge- og anlægspladser med over 100 ansatte kan de almindelige sikkerhedsmøder erstattes af et sikkerhedsråd, hvor der kun deltager bygherren/koordinator samt to repræsentanter for arbejdsstedets sikkerhedsrepræsentanter og to repræsentanter for arbejdsstedets ledelsesrepræsentanter. Det kræver dog tilladelse fra Arbejdstilsynet at erstatte de almindelige sikkerhedsmøder med sikkerhedsråd.

Hvis du vil være sikker på at få alle detaljer med, skal du læse Håndbog for sikkerhedsgruppen - bygge og anlæg - afsnittet om sikkerhedsorganisationen.

REGLER:

Arbejds miljø på byggepladser er fastlagt i Arbejds miljøloven.

Her er de vigtigste bekendtgørelser og vejledninger fra Arbejdstilsynet og Beskæftigelsesministeriet, som alle findes på www.at.dk

BEKENDTGØRELSE

Indretning af byggepladser og lignende arbejdssteder - 589 - 22. juni 2001

Skiftende arbejdssteders indretning - 290 - 5. maj 1993

Bygherrens pligter - 576 - 21. juni 2001

Projekterendes og rådgiveres pligter m.v. efter lov om arbejds miljø - 574 - 21. juni 2001

Virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde - 575 - 21. juni 2001

Indretning af tekniske hjælpemidler - 561 - 24. juni 1994

Hejseredskaber og spil - 1101 - 14. december 1992

Manuel håndtering - 1164 - 16. december 1992

Brug af personlige værnemidler - 746 - 28. august 1992

Asbest - 1502 - 21. december 2004

Beskyttelse mod udsættelse for vibrationer i forbindelse med arbejdet - 682 - 30. juni 2005

Indretning af skurvogne og lignende - 775 - 17. september 1992

VEJLEDNINGER MV. FRA ARBEJDS TILSYNET

Indretning af arbejdssteder - vejledning - A.0.2

Bygherrens ansvar og pligter - vejledning - F.1.2

Arbejds miljøuddannelse for koordinatore af sikkerheds- og sundhedsarbejdet på bygge- og anlægspladser - vejledning - F.2.3

Sikkerheds- og sundhedsarbejde på midlertidige og skiftende arbejdssteder, herunder bygge- og anlægsarbejde - vejledning - F.2.7

Forebyggelse af ulykkesrisici ved hjælp af orden og ryddelighed - vejledning - F.0.6

Løft af personer med gaffeltruck med aftagelig arbejds kurv - vejledning - B.2.3.1

Krav til og brug af transportable stiger - vejledning - B.3.1.1

Anvendelse af hejse-, løfte- og transportredskaber - meddelelse - 2.02.11

Anhugning - anvisning - 2.3.0.4

Anvendelse af en- og flersøjlede personløftere med arbejdsstandplads - meddelelse - 2.04.4

Nedstyrtnings- og gennemstyrtningsfare på bygge- og anlægspladser mv. - vejledning - A.2.1

Måling og belysning på adgangsveje, transportveje og færdselsarealer på byggepladser - vejledning - A.2.2

Gravearbejde - vejledning - D.2.13

Velfærdsforanstaltninger ved skiftende arbejdssteder - meddelelse - 1.03.1

Branchearbejds miljørådet for Bygge & Anlæg har udgivet en række branchevejledninger, der alle kan hentes på www.bar-ba.dk